

Adroddiad ar gyfer	Pwyllgor Archwilio	
Dyddiad	28/01/19	
Swyddog Arweiniol	Mike Halstead, Pennaeth Gwasanaethau Archwilio a Chaffael	
Swyddog Cyswllt	Keith V Williams	
Pwnc	Strategaeth Archwilio Mewnol a Chynllun Blynnyddol 2019/20	

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Blynnyddol 2019/20 yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio i'w hystyried a'u cymeradwyo, a hynny yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Strategaeth gyffredinol Archwilio Mewnol yw darparu cynllun archwilio ar sail risg mewn ffordd broffesiynol ac annibynnol, a hynny yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013. Mae'r Strategaeth yn nodi sut bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynorthwyo'r Awdurdod yn cyflawni ei amcanion drwy ddod â dull systematig a disgybledig i werthuso a gwella effeithiolrwydd y prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu. Mae'r Strategaeth a'r Cynllun Blynnyddol yn cael eu cyflwyno i'w cymeradwyo bob blwyddyn.

ARGYMHELLIAD

- 3 Bod y Strategaeth Archwilio Mewnol a'r Cynllun Blynnyddol 2019/20 yn cael eu derbyn gan y Pwyllgor Archwilio.

CEFNDIR

- 4 Mae'r gofyniad am swyddogaeth Archwilio Mewnol gan awdurdod lleol ymhlyg yn adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau "wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu'n gywir eu materion ariannol". Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod i "gynnal archwiliad mewnol digonol ac effeithiol o'u cofnodion cyfrifyddu a'u system o reoli mewnol".
- 5 Mae cylch gwaith Archwilio Mewnol i'w gael yn y Cytundeb Lefel Gwasanaeth ar gyfer darparu gwasanaethau ariannol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy am y cyfnod 1af Ebrill 2015 hyd at 31ain Mawrth 2010.

GWYBODAETH

DATGANIAD STRATEGAETH

- 6 Strategaeth gyffredinol Archwilio Mewnol yw darparu cynllun archwilio ar sail risg mewn ffordd broffesiynol ac annibynnol, yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2013; mae Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd gwrthrychol i'r sefydliad ac yn cynnal gweithgareddau ymgynghori sydd â'r nod o ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau'r Awdurdod. Bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynorthwyo'r Awdurdod i gyflawni ei amcanion drwy ddod â dull systematig a disgybledig i werthuso a gwella effeithiolrwydd y prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu.

DIFFINIAD AC AMCAN

- 7 Yn unol â Safonau Archwilio'r Sector Cyhoeddus, mae'n ofynnol i'r Pennaeth Archwilio Mewnol ddatblygu a chynnal strategaeth ar gyfer darparu gwasanaeth Archwilio Mewnol. Swyddogaeth sicrwydd yw Archwilio Mewnol sydd, yn anad dim, yn darparu barn annibynnol a gwrthrychol i'r sefydliad ynghylch yr amgylchedd reoli, ac mae hynny'n cynnwys rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu, a hynny trwy werthuso pa mor effeithiol ydyw wrth gyflawni amcanion y sefydliad. Mewn ffordd wrthrychol, mae'n archwilio, yn gwerthuso, ac yn adrodd ynghylch pa mor ddigonol yw'r amgylchedd reoli fel cyfraniad i'r defnydd cywir, economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau. Mae'r amgylchedd reoli'n cynnwys holl weithrediadau'r awdurdod, ei adnoddau, ei wasanaethau, a'i gyfrifoldebau at gyrff eraill.
- 8 Mae'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio yn ei gwneud yn ofynnol i ATAGC Iunio Datganiad Llywodraethu Blynyddol bob blwyddyn. Mae'r Pennaeth Archwilio yn darparu adroddiad blynyddol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethiant, a hynny er mwyn cefnogi'r modd y caiff y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ei Iunio. Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys barn ynglŷn â digonolrwydd ac effeithiolrwydd y systemau rheoli risg, a'r amgylchedd rheolaeth fewnol; datgelu unrhyw gymwysterau i'r farn honno ynghyd â rhesymau; crynodeb o'r gwaith archwilio y mae'r farn honno wedi ei seilio arni; y graddau y dibynnwyd ar waith cyrff sicrwydd eraill; ac unrhyw faterion a ystyrir yn berthnasol i Iunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 9 Mae Archwilio Mewnol yn gweithredu mewn rôl ymgynghorol wrth gynghori rheolwyr ynghylch materion sydd o fewn ei gylch gwaith, megis gweithredu'r rheolaethau priodol o ran prosiectau, datblygiadau a systemau newydd. Yn y cynllun archwilio, pennir yr union ddyraniad o adnoddau mewn perthynas â'r gwaith ymgynghorol. Caniateir dyraniadau amser ar wahân ar gyfer gweithgarwch ymgynghorol, gwaith sy'n ymwneud â thwyll ariannol ac archwiliadau dilynol.

STATWS

- 10 Mae Archwilio Mewnol yn atebol i'r Trysorydd at ddibenion rheolaeth llinell, ac mae'n gymorth i gyflawni swyddogaethau statudol y Prif Swyddog Ariannol, fel y diffinnir hynny yn Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Fodd bynnag, mae Archwilio Mewnol yn annibynnol o ran ei waith cynllunio a'i weithrediad.
- 11 Mae gan y Pennaeth Gwasanaethau Archwilio fynediad uniongyrchol at y Prif Swyddog Tân, pob lefel o reolwyr, a'r aelodau etholedig. Mae gan Archwilwyr Mewnol awdurdod i:
- fynd i mewn i unrhyw un o sefydliadau'r awdurdod ar unrhyw adeg resymol.
  - cael mynediad at yr holl gofnodion, gwybodaeth a gohebiaeth sy'n ymwneud ag unrhyw drafodion ariannol neu drafodion eraill fel y tybir yn angenrheidiol, a hynny at ddibenion adolygiadau a/neu ymchwiliadau fel rhan o archwiliadau.
  - gwerthuso pa mor ddigonol ac effeithiol yw'r rheolaethau mewnol sydd wedi eu bwriadu i sicrhau asedau a data, a hynny er mwyn cynorthwyo rheolwyr i atal a chanfod twyll ariannol.
  - gofyn am esboniadau fel y tybir yn angenrheidiol er mwyn eu bodloni eu hunain fod unrhyw fater sydd dan ymchwiliad yn gywir.
  - ei gwneud yn ofynnol i unrhyw un o weithwyr ATAGC gyflwyno arian, deunyddiau neu unrhyw eiddo arall sy'n perthyn i'r awdurdod a sydd yn eu meddiant hwy neu dan eu rheolaeth hwy.
  - mynd at gofnodion sy'n perthyn i drydydd partïon, megis contractwyr neu bartneriaid, pan fo angen hynny a phan fo'n briodol.

DARPARU'R GWASANAETH ARCHWILIO

- 12 Pennaeth y Gwasanaethau Archwilio sy'n gyfrifol am ddarparu'r gwasanaeth archwilio, a hynny yn unol â'r Gwasanaeth Lefel Gwasanaeth. Er mwyn sicrhau y gwneir hyn, mae trefniadau priodol ar gael ar gyfer:
- pennu a chyflwyno'r gwaith sydd i'w gyflawni, yn seiliedig ar Asesiad o Anghenion a phroses gynllunio sy'n seiliedig ar risg, cynllun archwilio blynyddol o'r ochr weithredol a chynlluniau gwaith misol. Mae pob cynllun yn seiliedig ar asesu risg.
  - darparu'r adnoddau angenrheidiol ar gyfer darparu'r cynllun archwilio, y sgiliau angenrheidiol (o ran archwilio yn gyffredinol, ac mewn meysydd technegol) a chyfleusterau cefnogol, megis cyfleusterau Technoleg Gwybodaeth, offer a phrosesau rheoli a gweinyddu.

CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2019/20

- 13 Mae'r Cynllun Blynyddol Drafft ar gyfer 2019/20 ar gael yn Atodiad A. Pwrpas y cynllun archwilio blynyddol yw gwneud y canlynol:-
- sefydlu blaenoriaethau archwilio ar y cyd â Rheolwyr yr Awdurdod Tân ac Achub, a hynny ar sail dull sy'n seiliedig ar risg i benderfynu beth yw anghenion archwilio'r Awdurdod ar ddechrau pob blwyddyn.
  - penderfynu pa adnoddau a fydd yn angenrheidiol i gynnal y dyletswyddau archwilio gofynnol.
  - adolygu gwaith archwilio'r flwyddyn flaenorol a chymryd camau dilynol.
- 14 Bod yn ganllaw yn unig yw bwriad y cynllun archwilio. Gallai newid yn yr amgylchiadau neu risgiau eraill sy'n dod i'r amlwg arwain at wyro oddi wrth y cynllun. Lluniwyd y cynllun ar gyfer 2019/20 ar y cyd â Rheolwyr yr Awdurdod Tân ac Achub. Mae'r cynllun hefyd yn cynnwys amser i gymryd camau dilynol ar argymhellion o archwiliadau blaenorol.
- 15 Bydd y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cael ei ddarparu ar sail Asesiad o Anghenion, sef dull sy'n seiliedig ar risg, a hynny er mwyn pennu anghenion yr Awdurdod ar ddechrau'r flwyddyn a chynlluniau gweithredol manwl a fydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio yn flynyddol i'w cymeradwyo. Mae'r asesiad yn nodi nifer y diwrnodiau sydd eu hangen i Archwilio Mewnol allu adolygu'n ddigonol y meysydd dan sylw, a lefel Asesiad Risg ar gyfer pob aseiniad archwilio a gynllunnir. Amcan blaenaf y dull hwn yw sicrhau bod Archwilio Mewnol yn gallu cyflwyno barn ynghylch yr amgylchedd reoli, trwy gyfeirio adnoddau digonol yn seiliedig ar risgiau perthynol y gweithrediadau, yr adnoddau a'r gwasanaethau dan sylw, a hynny gan ddefnyddio proses Asesu Risg ffurfiol. Mae proses yr Asesu Risg yn cadw mewn cof amrywiaeth o risgiau strategol, corfforaethol, gwasanaethol a gweithredol, gan gynnwys y rhai a nodir trwy'r broses Rheoli Risg, a chan yr archwilydd allanol, a barn yr uwch reolwyr ynghylch y materion hyn. Lle nad yw'r adnoddau sydd ar gael yn rhai y mae Pennaeth y Gwasanaethau Archwilio yn eu hystyried yn ddigonol ar gyfer rhoi barn o'r fath, adroddir hyn i'r sefydliad trwy'r Pwyllgor Archwilio.
- 16 Mae'r Cynllun yn cydbwyso'r gofynion canlynol:
- yr angen i sicrhau y bydd y Cynllun Archwilio yn cael ei gwblhau i'r lefelau targed a sefydlwyd gan ddangosyddion perfformiad yr adain;
  - yr angen i sicrhau bod y systemau ariannol craidd yn cael eu hadolygu'n ddigonol er mwyn darparu sicrwydd fod gan y rheolwyr drefniadau priodol mewn lle ar gyfer rheolaeth ariannol y bydd yr Archwiliad Allanol yn dibynnu arno;
  - yr angen i adolygu trefniadau strategol a gweithredol eraill yn briodol;

- yr angen i gael amser heb rwymedigaeth ar gael i ymdrin â materion na chynlluniwyd ar eu cyfer ac a allai fod yn gofyn am adolygiad neu ymchwiliad;
  - dyraniad perthynol yr adnoddau, rhwng sicrwydd, rhai'n ymwneud â thwyll ariannol a gwasanaethau ymgynghorol a ddarperir gan archwilio mewnol.
- 17 Bydd y cynnydd yn erbyn y cynllun gweithredol a chynnwys y cynllun yn cael ei gadw dan adolygiad gan Bennaeth y Gwasanaethau Archwilio mewn cysylltiad â'r Trysorydd, a thrwy fonitro datblygiadau corfforaethol a datblygiadau'r gwasanaeth. Bydd y Pwyllgor Archwilio yn cael gwybod am berfformiad yn erbyn y cynllun gweithredol.
- 18 Bydd Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â PSIAS (Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus). Bydd Pennaeth y Gwasanaethau Archwilio yn sicrhau bod Llawlyfr Archwilio wedi'i ddiweddarau mewn lle, sy'n rhestru'r safonau disgwylidig, a bydd yn monitro cydymffurfiaid â'r safonau hyn, yn cynnwys y rhai sy'n ymwneud â chynllunio, cynnal ac adrodd ynghylch aseiniadau archwilio.
- 19 Cafodd asesiad allanol o gydymffurfiaeth Archwilio Mewnol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus ei gynnal ar 31 Hydref a 1 Tachwedd 2016 gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Barn gyffredinol yr aseswyr allanol oedd bod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cydymffurfio ar y cyfan â'r Safonau a'r Cod Moeseg yn yr holl feysydd arwyddocaol, a'i fod yn gweithredu'n annibynnol ac yn wrthrychol.
- 20 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy wedi sefydlu Polisi Adolygu Perfformiad a Datblygiad, sy'n nodi anghenion hyfforddi a datblygu ei weithwyr. Mae'r Adain Archwilio Mewnol yn dibynnu'n fawr ar effeithiolrwydd ei staff i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel. Nod y broses adolygu perfformiad a datblygiad yw atgyfnerthu a chryfhau'r berthynas rhwng perfformiadau unigolion, disgwyliadau'r rheolwyr a nodau'r sefydliad. Hefyd, mae'r PSIAS (1230) yn ei gwneud yn ofynnol fod Pennaeth Gwasanaethau Archwilio a Chaffael yn sicrhau bod gan yr Adain Archwilio Mewnol fynediad at yr amrediad llawn o wybodaeth, sgiliau, cymwysterau a phrofiad i gyflawni amcanion yr Adain a chyrraedd ei safonau.
- 21 Bydd Archwilio Mewnol yn ceisio cydweithredu'n effeithiol â'r archwilydd allanol, a sicrhau y gellir gosod y ddibyniaeth briodol ar weithgarwch yr Archwilio Mewnol.
- 22 Mae dull adrodd Archwilio Mewnol wedi ei nodi yn y Cytundeb Lefel Gwasanaeth, a bydd Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â'r dull hwn gan mai dyma'r ffordd fwyaf effeithlon o gael canlyniadau ei waith.

- 23 Wrth gyflwyno pob aseiniad, bydd Archwilio Mewnol yn ystyried gwneud argymhellion ymarferol yn seiliedig ar ganfyddiadau'r gwaith, ac yn trafod y rhain â'r rheolwyr, fel bod y rheolwyr yn ymrwmo i gynllun gweithredu priodol ar gyfer gweithredu unrhyw welliannau i'r amgylchedd reoli.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Wedi'u hystyried a'u hymgorffori yn y Strategaeth.
Cyllideb	Dim pwysau ychwanegol o ran costau; mae'r gyllideb a osodwyd ar gyfer 2019/20 yn ymgorffori'r Cytundeb Lefel Gwasanaeth â Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ar gyfer darparu gwasanaethau ariannol.
Cyfreithiol	Cydymffurfio ag Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio 2015.
Staffio	Dim goblygiadau; staff Archwilio Mewnol Conwy wedi gweithredu'r Strategaeth Archwilio Mewnol.
Cydraddoldeb/Hawliau Dynol/Y Gymraeg	Mae Gwasanaethau Archwilio Mewnol Conwy yn gweithredu yn unol â'r ddeddfwriaeth.
Risgiau	Byddai methu â llunio strategaeth a chynllunio gwaith y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn briodol yn arwain at ddull annisgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd y gwaith rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu, a byddai'n amharu'n ddrwg ar y gwaith o wella gweithrediadau'r Awdurdod. Byddai hyn yn gwanhau'r fframwaith llywodraethu, a gallai arwain at sefyllfa lle mae'r Awdurdod yn cael barn anffafriol ar ei drefniadau ar gyfer Gwasanaeth Archwilio Mewnol effeithiol, fel sy'n ofynnol dan y ddeddfwriaeth berthnasol.

Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru **Atodiad A**
Cynllun Blynyddol Drafft ar gyfer Archwilio Mewnol 2019/20

Cyf.	Adolygiad Archwilio	Sylwadau	Diwrn odau	Amseriad Arfaeth edig
Maes Risg – Risgiau Ariannol a Thwyll				
17	System y Gyflogres ac Adnoddau Dynol	Darparu cyngor ac arweiniad ar weithredu System y Gyflogres / Adnoddau Dynol i sicrhau bod system priodol o reolaeth fewnol ar gael.	8	Yn mynd ymlaen
22	Rheoli'r Fflyd	Adolygiad o weithdrefnau rheoli'r fflyd ar gyfer yswiriant, trwyddedu, rhestrau stoc, partiaw wrth gefn, pryniadau, diogeled, cynnal a chadw, MOT, gwarediadau, taflenni gwaith a thechnegwyr.	12	Ionawr 20
23	Incwm Grant 2018/19	Cynnal adolygiad o'r incwm grant a gafwyd yn 2018/19 i sicrhau bod cofnodion priodol yn cael eu cadw am daliadau a wneir, bod incwm yn cael ei ddefnyddio yn unol â thelerau ac amodau'r grant a bod tystiolaeth ar gael o wahanu dyletswyddau'n briodol ar gyfer yr holl drafodion.	12	Awst 19
27	Y Fenter Dwyll Genedlaethol	Mae'r Fenter Dwyll Genedlaethol yn ymarferiad 'paru data' cynhwysfawr a thrylwyr sy'n cael ei drefnu gan Swyddfa'r Cabinet mewn partneriaeth Swyddfa Archwilio Cymru.	6	Awst 19
Gwaith Archwilio Arall				
-	Cynllunio Archwiliadau, Adroddiad Blynyddol a Rheolaeth	Darpariaeth ar gyfer amser sydd ei angen ar gyfer yr elfen reoli o'r contract.	5	Yn mynd ymlaen
-	Camau Dilydol ar Argymhellion Blaenorol	Cymryd camau dilydol ar argymhellion a wnaed yn 2018/19 – <ul style="list-style-type: none"> • Credydwyr P2P • Incwm a Dyledwyr • Cardiau Caffael 	5	Yn mynd ymlaen
-	Cronfa wrth gefn	Ar gyfer gwaith sydd heb ei gynllunio ac a adnabuwyd yn ystod y flwyddyn, a chyswilt/cyngor fel sydd angen.	2	
Cyfanswm y Dyddiadau sydd eu hangen ar gyfer Gwaith Archwilio			50	
Cyfanswm y Dyddiau a Ddyrannwyd 2019/20			50	
Cyfanswm y Dyddiadau a gariwyd drosodd o 2018/19			-	
Cyfanswm y Dyddiau sydd ar gael 2019/20			50	